

ВОЛОДИМИР СОЛОВЙОВ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ СИНТЕЗУ РЕЛІГІЇ, ФІЛОСОФІЇ І МИСТЕЦТВА ЯК УМОВУ ЦІЛІСНОГО ЗНАННЯ

Ідея та, скоріше, вимога цілісного знання була однією з наскрізних для російської релігійної філософії ХІХ – початку ХХ ст. Цю ідею наполегливо висловлював А. Хом'яков, І. Киреевський та ін. Проте теоретичного стрункого характеру надав їй Вол. Соловйов. Вже у своїх ранніх творах – магістерська дисертація, «Філософські засади цілісного знання», «Критика абстрагованих начал» - ця ідея проходила червоною ниткою через всі його міркування. Магістерська дисертація Вол. Соловйова «Криза західної філософії. Критика позитивізму» претендувала на те, щоби діагностувати дві невиліковні хвороби західної філософії: суб'єктивізм та замикання на явищах, притаманні емпіризму, і гіпостазування абстрактних понять, притаманне раціоналізму. Позитивні зрушення у західній філософії у напрямі подолання даних хвороб Вол. Соловйов пов'язував із філософськими новаціями А. Шопенгауера та Е. Гартмана. Але і вони, на думку філософа, залишились у полоні названих недоліків. Рішення, запропоноване Вол. Соловйовим багато в чому було авторським та оригінальним, хоча воно і мало у чомусь своїх попередників. Перш за все, Вол. Соловйов наполягав на тому, що істинна, виправдана філософія не має протистояти життю, не має препарувати його і переводити у нежиттєві конструкції. По-друге, і для життя, і для філософії в нього був той же самий відправний пункт – це жива людина із її реальними властивостями, прагненнями та можливостями. Саме відштовхнувшись від такого відправного пункту філософ виділи три основоположні властивості (чи здібності) людини: почуття, волю та розум. Без особливих зусиль у них можна побачити відлуння давньої ідеї, що чітко була зафіксована у творах Платона про існування трьох різновидів душ, що водночас поставали трьома складовими людської душі: рослинної (або вегетативної), чутливої (або тваринної) та розумної душі. Соловйов стверджував, що лише єдність та повноцінна активність цих складових можуть забезпечити так само повноцінне людське життя. Означеним складовим він надав власного інтерпретування: вегетативну душу від ототожнив із волею, чутливу – із почуттям, а розумну – із духом. В такий версії він постав максимально близьким до ідей Л.Фейербаха про три сутнісні сили людини – вольову, чуттєву та розумну. Проте основна думка Соловйова полягала в тому, що він наполягав на неможливості відокремленого і навіть розмежованого існування даних опор людини: лише в єдності вони здатні забезпечити цілісність самої людини в її проявах. На основі означених начал

або здатностей людини виростають, за Вол. Соловйовим, наступні сфери духовної діяльності: на основі волі формується і існує етика («іфіка»), на основі почуття – естетика, а людську розумність філософ вкорінив у душі, тому стверджував, що розумне начало продукує знання, проте підноситься над ним і зумовлює його релігія. Звідси впливав висновок про те, що найперше значення для цілісності людської душі має містика або містична інтуїція, а філософія і знання вже постають дещо автономізованими та відокремленими проявами людського духу. Вол. Соловйов, скоріше за все йдучи за К.Леонтьєвим, вважав, що виокремлення окремих сфер духовної діяльності в дещо самостійні напрями є цілком виправданим, оскільки лише так міг бути забезпечений їх розвиток. Розвиток мав рухатись від недиференційованої тотожності через багатоманітну диференціацію до диференційованої єдності.

Як повернути людській душі вихідну єдність? За Вол. Соловйовим існує одна безумовна основа цього – визнання кожною окремою сферою першості релігії і містики, виявлення в самих собі їх плодотворної присутності та свідомим рухом у напрямі підпорядкування себе релігійно-містичному началу. Проте такий рух зовсім не мав означати, що етика, естетика, наука і філософія розчиняються у релігії, навпаки, релігія мала включити всі їх у свій зміст, надавши їм вищого значення та статусу. У підсумку синтез науки, етики, мистецтва, філософії та релігії має постати взаємним збагаченням усіх його учасників. Такий синтез мав утворити теософію у її вищому змісті і виконанні. Звідси впливало й те, що цілісне знання, за Вол. Соловйовим, мало постати таким, щоби у кожному понятті були забезпечені присутність та виявлення даного синтезу. Або: у кожному знанні мало бути знання про існування (наявність) речі, про її дії та про її остаточний сенс. Проведена в усіх сферах, деталях та подробицях позиція такого синтезу, на думку Вол. Соловйова, і мала своїм результатом цільне знання та максимальну єдність знання і пізнання із життям.